

ACTUALITATS

OPINIÓ

L'integrisme religiós a Catalunya, ahir i avui

Josep Maria Figueres *

Casimir Martí, historiador i director de l'Arxiu Nacional de Catalunya, és un investigador que constantment va oferint les seves recerques especialitzades en moviment obrer i en la història de l'Església catalana. Potser les seves obres més suggeridores són avui ja uns clàssics. Aquests darrers anys hem pogut veure al carrer dues altres obres seves relacionades amb la història eclesiàstica. Una és *L'Església de Barcelona (1850-1857)*, amb un notable apartat dedicat als mecanismes de difusió i d'influència pública de l'Església amb aportacions també notables, per úniques i per agudes, sobre la religiositat dels barcelonins, la vida de les religioses, la ideologia, etc. La segona és *L'integrisme a Catalunya. Les grans polèmiques (1881-1888)*, que va obtenir el tercer premi internacional J. Vicens Vives de ciències socials. Aquesta darrera aportació és un exhaustiu estudi sobre els conceptes que caracteritzen la postura intransigent d'una part del clergat i la seva juxtaposició en la premsa, el poder, etc.

En aquesta segona investigació, feta conjuntament amb Joan Bonet, se'ns presenta un panorama molt engrescador per la quantitat de fets que estableixen noves dinàmiques socials: des de les reflexions de Torras i Bages sobre el catalanisme fins a les ruptures del partit carlí, des de la publicació el 1884 de l'opuscle famosíssim *El liberalismo es pecado* fins a la consagració del nou bisbe Josep Morgades. Tot un món nou se'ns presenta, i els autors han volgut, senzillament, exposar els fets, però deixen una porta oberta al lector perquè pugui efectuar una "projecció del passat cap al present". La diferència és abismal, però talment com hi havia els anys vuitanta del segle passat dues fraccions eclesiàstiques —la intransigent i la conciliadora— potser avui també ens trobem amb posicions diverses, però més fora de Catalunya, per exemple a Sud-amèrica —un Ovando o un Casaldàliga— que a casa nostra, on hi ha una Església en progressió constant vers els primitius aspectes de fraternitat i socialització.

Potser el que sorprèn més és el dogmatisme de l'època que ha deixat pas a una posició de diàleg; també la pèrdua de pes social de l'Església en els seus mitjans ha passat pràcticament de tenir diaris potents com *El Correo Catalán* i revistes notables, tant en català —*La Veu de Montserrat*— com en castellà —*Revista Popular*—, als humils fulls parroquials actuals i a la premsa especialitzada com *Documents d'Església*, *Qüestions de Vida Cristiana* i similars. S'ha passat de la subversió bèl·lica, les guerres carlines i la subversió política —la manipulació i la intoxicació informativa— a la netedat del joc, fins al punt que avui l'Església és gairebé la consciència de la societat i de l'Estat. Quan contemplo les imatges d'una munió de magrebins en una església reivindicant una aplicació justa de la llei no puc estar-me de pensar en els anys setanta, en què les esglésies amagaven catalanistes o sindicalistes, demòcrates o nacionalistes bascos. Els que avui critiquen l'Església que pren posicions partidistes per assumir la defensa del més dèbil i desvalgut, l'immigrant, potser se situen com el franquista que considerava que l'Església era el marc per resar i prou.

L'Església ja no és una estructura de poder, com a finals del XIX, també el debat ideològic en el seu si permet de contemplar el futur amb una diferència notable si volguéssim comparar posicions. No hi ha tampoc tant apassionament ni postures violentes. L'integrisme ens preocupa no des de dins sinó de fora, del fonamentalisme islàmic. La retòrica política dels capdavanters sovint és conjuntural i les seves frases es perden en qüestió de setmanes. Cent anys després podem veure com la batalla que establia en dos fronts l'Església, al seu interior, entre posicions divergents de la jerarquia i davant un Estat liberal, avui ha estat guanyada per l'Estat que marca, en nom de la democràcia, els seus criteris en tots els camps —avortament, ensenyament, etc.— i arribarà a la mateixa vida —eutanàsia, eugenèsia... L'Església s'ha transformat, a Catalunya, en un marc referencial de vida interior, defungint posicions integristes com les del segle passat.

Veure aquests antecedents, oferts per Martí i Bonet, ens ajuda no només a copsar una evolució socio-política de la nostra societat sinó també a entendre unes postures eclesiàstiques que fan l'Església d'avui molt diferent; potser les revoltes populars espontànies anirien avui, en cas hipotètic que es produïssin, contra les oficines recaptadores —hisenda, bancs— més que els convents, buits, o les esglésies, últim refugi dels desvalguts del sistema. ■

* Josep Maria Figueres és historiador i professor a la UAB